

CONTRIBUCIÓ
A LA FAUNA MALACOLÓGICA DE CATALUNYA

NOTA SOBRE LA *HELIX ALONENSIS* A CATALUNYA

PER

D. ANTONI DE ZULUETA

Aquesta hermosa especie es, sens dupte, coneguda per tots los que á Catalunya estudian els moluschs, puig rara es la colecció en que manca pero com que la present nota s' adressa no solsament als malacólechs, sinó també, en general, als aficionats á estudis històrich-naturals, crech útil donar la diagnosis de l'*Helix alonensis* conforme la expresa Rossmäsler (1).

«Testa obtecte perforata vel exumblicata, depresse globosa, lutescenti albida variefasciata vel unicolor, striis irregularibus lineisque spiralibus subtiliter decussata; apertura rotundato-lunaris, peristomate reflexiusculo, albo-sublabiato; margine columellari appresso». A. 23^{m. m.}, D. 36^{m. m.}, Anfr. 4 ¹/₂

Helix alonensis, Férussac et Deshayes, Hist. nat. d. moll. terr. et fluv., t. I, p. 120, lám. XXXIX, fig. 1-8; lám. XXXIX B, fig. 8.

Helix alonensis, Pfeiffer, Monogr. helic. t. I, p. 284.

Helix alonensis, Rossmässler, Iconogr., fasc. VII y VIII, p. 28. lám. 36, fig. 497-498; fac. 13 y 14, p. 1, lám. 61 y 62, fig. 781-788.

Helix alonensis, Hidalgo, Cat. icon. y descr., lam. VIII, fig. 74-75.

Aquesta especie no pot confondres ab cap altre de Catalunya, puig es l' única de gran tamany qual closca presenta unas estrías irregulars que ab unas línias espirals formant un enrejat de malla molt repetida; fig. 2. Las dos especies de Catalunya ab que te més semblansa p' el tamany y forma

(1) Iconographie, 13 tes. und 14 tes. Heft.

Fig. 1

general, son *Helix vermiculata* y *Helix apalolena*; pero se diferencia d' abdós no solsament perque aquestas careixent de las líneas espirals ditas, sinó també perque abdós tenen el marge volumelar callós, mentres que *Helix alonensis* té l' obertura ó boca ben arrodonida. Pera

millor comprensió dels poch práctichs en aquets estudis, poden comparar la fig. 1 qu' acompanya aquesta nota ab la fig. 2 del treball de Mr. Caziot «Etude sur quelques Helix» publicat en el vol. V, núm. 6 del Butlletí, qual figura representa una *Helix vermiculata* tipo. La *Helix apalolena*, además de la diferencia dita, té la de presentar el peristoma ó voltants de la boca color de castanya. Faig aquestas observacions perque he sentit sostenir alguna vegada á personas versadas en malacología especial qu' existían tipos de transició entre *Helix vermiculata* y *Helix alonensis*, especies ben diferents, encare que sa *facies* sigui algo semblant.

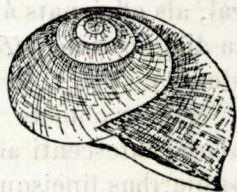

Fig. 2

L' *Helix alonensis* es peculiar de la península ibérica, puig sa existencia á Mallorca, únich punt de fora ahont s' habia citat, no ha sigut comprovada malgrat els treballs del doctor Hidalgo (1) y dels més moderns d' Horsley (2).

La especie de que 's tracta habita el Mitjorn y Llevant d' Espanya, abundant moltíssim en las provincias de Granada, Murcia, Almería y Alacant; viu també á las de Valencia y Castelló, y d' Albarracín, que pertany á la de Teruel, han sigut enviats á Barcelona nombrosos exemplars per el Sr. Zapater.

A Catalunya aquesta especie encare que molt escampada es raríssima y casi be es segur que no habita la part més septentrional d' aquesta regió, conforme veurém tot seguit.

(1) Cat. d. moll. terr. d. íles Ba'eares (1878), p. 9.

(2) The land shells of Majorca, in: The Jour. of Conchol., Vol 11 (1904), núm. 3.

1890.—Bofill (Serra de Cardó, in: Bull. d. l. Assoc. d' excursions Catalana, núms. 129-144) diu que va trovar á dita localitat, situada prop de Tortosa, dos exemplars d' *Helix alonensis* al peu d' unas matas de *Chamaerops humilis*, y que en el Seminari de Barcelona l' ha vista procedent de Bráfim (provincia de Tarragona).

1891.—Gibert (Topografía Médica de Vilaseca de Solcina, pág. 100) la cita com á trovada en el terme de dita vila, qu' es de la provincia de Tarragona.

1903.—Tuixans (Apuntes topográfico-médicos de Badalona) també cita aquesta especie; pero aquesta cita deu tenirse per nula y de cap valor, puig la part d' Historia Natural es deficientíssima, citantse únicament 29 moluschs entre terrestres, marins y d' aygua dolça. Puig be; á pesar d' esser tan poch hi ha inclosas especies extranyas á nostra fauna, aixó deixant en banda que entre 'ls moluschs hi figuren els géneros Salpa y Terebratula.

1904.—Zulueta (Mol. d. l. Montserrat, in: But. d. l. Inst. Cat. d' Hist. Nat., pág. 112). Vaig indicar l' especie per un sol exemplar enviat pe 'l P. A. Marcet, qui en lletra de 30 de Maig del corrent any me diu qu' ha trovat un altre á unas vinyas del costat de la línia del ferrocarril de cremallera á uns 500 ó 600 metros d' alsada sobre 'l nivell del mar.

1904.—Zulueta (Mol. d. l. Serra de Comavert, in: But. d. l. Inst. Cat. de Ciencies Nat., p. 100): Me vareig limitar á citar-la, puig no vaig rebre més que dos ó tres individus morts.

Pero sens dupte que te molta més importancia que totes las citas anteriors el fet d' haver trovat mon amich D. Joseph Maluquer tres *Helix alonensis* vius als voltants de Gualba, dels quals un existeix en el Museo de la Institució, altre en una collecció particular, y l' últim á la meva, gracias á l' amabilitat del afortunat descobridor.

Gualba qu' está situada al peu del Montseny, á la provincia de Barcelona, es la localitat més septentrional de Cata-

lunya ahont s' ha citat aquesta especie, y fins se pot dir que es la més septentrional del mon ahont *ab securitat* s' ha trovat, puig á Galicia s' ha indicat com á duptosa; y si be Graells (1) diu haberla rebut de Navarra, es convenient comprobar si realment viu allá, puig la localitat fora molt notable y ademés perque Bofill (2) sembla duptar al dir «lo Sr, Graells *diu* »haberla rebuda de Navarra, ab lo qual *quedaría* senyalada sa »existencia en la regió pirenenca».

Pe 'ls datos anteriorment anotats queda ben probada la existencia á Catalunya d' *Helix alonensis*, encar qu' es trobin pochs exemplars.

L' estudi de la distribució geogràfica d' aquesta especie á Catalunya es de gran interés, ja que 's tracta probablement del límit nort de s' aria de dispersió, el qual no está format per cap obstacle visible, puig jo crech que dit límit está avans que 'ls Pirineus; perque si no fos aixís ¿cóm no l' han trovada á la provincia de Girona Morer, Servain, Salvañá, Fagot, Bofill, Chía, Alsius, Bolós, Masferrer, Vila, Vayreda y altres que han explorat per diversos indrets aquella provincia? Es cosa sabuda que 'ls datos negatius tenen poca importancia, pero tractantse d' una *Helix* tan grossa y fácil de determinar, y habent sigut tants y algúns tan actius els exploradors de Girona, m' inclino á creure que allá, ó no viu aquesta especie, ó es raríssima. Lo qual no veig á quina causa pugui atribuirse, perque els terrenos tan variats de Girona son molt apropósit pera tota mena de moluschs, y el clima, particularment á la part de marina, es molt més suau y semblant al dels punts ahont abunda l' *Helix alonensis* que el d' Albarraçin ahont com he dit viu perfectament.

Podría explicarse l' ausencia d' aquesta especie al nort de Catalunya, dient que es originaria del Sud Est d' Espanya y que actualment va entrant á Catalunya, ahont ab el temps s' extindrà per tot arreu ahont el medi ho permeti.

(1) Cat. d. l. mol. terr. y d. ag. dul. observ. en España (1846), p. 4.

(2) Serra de Cardó, in But d. l. Assec. d' excursions Catalana, números 189-144.

Com que aquesta explicació es molt possible que no sigui la vera, convé que 'ls aficionats cataláns, en obsequi al quals aquesta nota s' escriu en sa llengua, procurin donar á conèixer las localitats en que trobin l' *Helix alonensis* fins á poguer precisar exactament l' aria de dispersió, com se fa ab las especies notables als paisos ahont abundan els ayments de la Historia Natural.

Y verament es notable l' *Helix alonensis*, no sols per esser un tipo d' un grupo nombrós d' *Helix* que á Espanya compta ab molts representants, sino també perque *Helix alonensis* es molt antich sobre la terra, puig D. F. Cánovas (1) diu que la posseheix fòssil d' una marga calissa del miocé de Mazarrón y del Cabezo del Fraile, ab dós localitats de la provincia de Murcia.

Els noms vulgars de l' especie que 'ns ocupa son molt variats: á gran part d' Espanya ne diuhen *serrano*; á Cartain, en la provincia de Valencia, *chona fina* y *vaquetas* (Vilanova), á Cardó *baquetes* (Bofill) y á Bráfim *cagarrines* (Bofill). A las demés localitats de Catalunya no te nom vulgar.

Barcelona y juny de 1905.

EXCURSIONISME BOTANICH

PER EL DR. JOAN CADEVALL

(Continuació)

Sempre m' havia cridat l' atenció, desde 'l tren, el *Linum suffruticosum* d' Urgell, per sa talla y la magnitud y abundancia de sas hermosíssimes flors blanques, per qual motiu tenia veritable interés en estudiarlo. Recullit en aquesta excursió y comparat ab el de Tarrassa, he pogut establir las degudes diferencies que fan del primer el tipo de l' especie lin-

---

(1) Bofill, Serra de Cardó, in. But. d. l. Assoc. de excursions Catalana, núms. 139-144.